

Nhìn Về Một Hướng !

Ngã ‘*我, sa, atman, pi, atta*’: Là cái “*ta*” – cái “*tôi*”, có học thuyết xem nó như là “*hồn*” một thể tính mà người ta cho rằng thường còn, không thay đổi, không bị chi phối bởi tụ tán – có không – còn mất. Ngã là hiện tượng tâm lý và vật lý không có chủ thể độc lập – thường còn ‘*vô ngã – ngũ uẩn giai không*’.

Vô ngã ‘*無我, sa. anātman, pi. Anattā*’, là một trong ba pháp ấn ‘*sa. trilakṣaṇa*’.

Tam Pháp Ấn: Ấn ‘*EPi*’ là con dấu – là chứng tín. Tam pháp ấn: **Chư hành vô thường – chư pháp vô ngã - niết bàn tịch tịnh.**

I. Chư hành vô thường ‘*Anitya sarvasamskarah, anicca, E: impermanence*’, ‘còn gọi là *Nhất thiết hành vô thường ấn - Nhất thiết hữu pháp vô thường ấn - gọi tắt là Vô Thường ấn*’: Tất cả các pháp hữu vi đều vô thường - thay đổi - biến chuyển - sinh diệt không ngừng.

- Có hai loại vô thường:

a. **Sát na vô thường:** Chỉ cho sự biến hóa trong từng sát na: Sinh - trụ - dị - diệt.

a. **Tương tục vô thường:** Mỗi thời kỳ có bốn tướng: Sinh - trụ - dị - diệt nối tiếp nhau.

- Có ba loại vô thường:

a. **Niệm niệm hoại diệt:** Trong mỗi sát na ẩn chứa sự hoại diệt.

b. **Hòa hợp ly tán:** Mọi hiện tượng hòa hợp - rồi tan rã.

c. **Tất cánh như thị:** chân lý của vô thường là như thế. Vô thường luôn luôn có mặt.

“Chư hành vô thường

Thị sinh diệt pháp

Sinh diệt diệt dĩ

Tịch diệt vi lạc”.

‘Các hành vô thường

Là pháp sinh diệt

Sinh diệt hết rồi

Tịch diệt là vui’.

Kinh Niết Bàn (quyển 4).

“Thân như điện ảnh hữu hoàng vô,

Vạn mộc xuân vinh thu hựu khô.

Nhậm vận tịnh suy vô bố úy,

Thịnh suy như lộ thảo đầu phô”.

‘Thân như bóng chớp chiều tà

Cỏ cây tươi tốt qua thu rụng rồi

Xả chi suy thạnh việc đời

Thạnh suy như hạt sương rơi đầu cành’.

Thiền Sư Vạn Hạnh đời nhà Lý (1010 -1225)

“Nhất thiết hữu vi pháp

Như mộng huyễn bào ảnh

***Như lộ diệc như điễn
Ứng tác như thị quán”.***

*‘Các pháp thế gian thuộc hữu vi
Như đêm đông giấc mộng đông thù
Như đồ giả dối không bền chắc
Như bọt nước tan mất cấp kỳ.
Như bóng trong gương nào phải có
Như sương giọt nắng chẳng còn chi
Như luồng điện chớp làm gì có
Nhận xét như vậy mới thật tri’.*

*‘Tất cả pháp hữu vi như chiêm bao - ảo thuật - bóng nước - ảnh
tượng - sương mai - điện chớp’.*

Kinh Kim Cang

1. Chư pháp vô ngã ‘Niràtmànahsarva-dharmàh’, là nhất thiết pháp vô ngã ấn, gọi tắt là vô ngã ấn’. Các pháp hữu vi là vô ngã - không có chủ thể.

Vô ngã ‘Nonsself- Anatman’: Không có ngã ‘atman’, không tồn tại độc lập - trường tồn - bất biến.

Ngã, “cái tôi” là một tập hợp của năm nhóm, ‘ngũ uẩn - Five aggregates – Skandha’, luôn luôn thay đổi. “Tôi” chỉ là giả hợp, không có chủ thể, được cấu tạo bằng một tổng thể ngũ uẩn: **Sắc uẩn - thọ uẩn - tưởng uẩn, hành uẩn và thức uẩn.**

- **Sắc uẩn:** Là thân thể vật chất: Mắt – tai – mũi - lưỡi - đầu – mình - tứ chi.
- **Thọ uẩn:** Là cảm giác, không phân biệt là dễ chịu - khó chịu hay trung tánh.
- **Tưởng uẩn:** Là cảm giác nhận biết như: Âm thanh - màu sắc - mùi vị... kể cả nhận biết ý thức hiện diện.

- **Hành uẩn:** Sự vận hành của tâm lý. Sự hoạt động của tâm sau khi có tướng, ví dụ như đánh giá: Vui thích - ghét bỏ - quyết tâm - tỉnh giác...
- **Thức uẩn:** Bao gồm sáu dạng ý thức liên hệ với sáu giác quan: Ý thức của: Mắt – tai – mũi - lưỡi – thân - ý.

2. Niết bàn tịch tịnh: (Satamnirvanam, còn gọi là niết bàn tịch diệt ẩn
 - Tịch diệt niết bàn ẩn, còn gọi là Diệt - Diệt Tận - Diệt độ - Tịch diệt
 - Bất sinh - Viên tịch - Giải thoát - Vô vi - An lạc, gọi tắt là Niết bàn.

Niết bàn là mục tiêu đạt được. Niết bàn đạt được chấm dứt luân hồi ‘Samsara’ đạt đến ‘Nibbana is departure from the cycle of rebirths and entry into an entirely different mode of existence’, là sự tận diệt gốc rễ của ba độc: Tham - sân - si ‘desire, hatred & delusion’. Niết Bàn không còn chịu sự tác động của nghiệp ‘Karma/action’, không ảnh hưởng bởi quy luật nhân duyên, thiếu vắng đặc tính sinh - trụ - dị - diệt hoặc thành - trụ - hoại - không. Niết Bàn thống nhất nhất thể an lạc tuyệt đối, giải thoát ảo giác – vượt ra mọi biến tướng tham ái.

Có hai loại Niết Bàn:

a. **Hữu dư Niết bàn**, ‘Savupadisesa-Nibbana’: Niết bàn còn tàn dư
 - niết bàn trước khi tịch diệt. Niết bàn là trạng thái loại bỏ phiền não, không còn tái sinh.

b. **Vô dư Niết bàn** : ‘Anupadisesa-nibbana’: Không còn:

– **Ngũ uẩn.**

– **Mười hai xứ** - thập nhị xứ:

- Lục căn: ‘Nội xứ: p: ajjhattāyatana’ là sáu giác quan và lục xứ - hay lục nhập - lục cảnh. ‘Ngoại xứ: p: bāhirāyatana’, gồm có sáu đối tượng:

1. Nhãn (mắt)

2. Sắc (thấy được)
3. Nhĩ (tai)
4. Âm thanh (nghe được)
5. Tỉ (mũi)
6. Hương
7. Thiệt (lưỡi)
8. Vị
9. Thân
10. Xúc
11. Ý hay tâm
12. Tâm pháp.

– **Mười tám giới** ‘thập bát giới’:

- **Sáu căn** – nội giới: Mắt – tai – mũi - lưỡi – thân – ý.
- **Sáu trần** – ngoại giới: Hình sắc - âm thanh - mùi hương - vị nếm - sự xúc chạm - các pháp.
- **Sáu thức**: Nhãn thức - nhĩ thức - tỉ thức - thiệt thức - thân thức - ý thức.

– **Các căn.**

Niết bàn vô dư sau khi viên tịch không còn tái sinh, được gọi là Niết bàn toàn phần hay bát niết bàn.

Các Tỳ kheo hỏi Tôn giả Xá Lợi Phất:

- **“Bạch Đại Đức, làm thế nào để an trụ trong Trung đạo, làm thế nào để tuệ nhãn sanh, làm thế nào để trí tuệ sinh và làm thế để đưa tới Niết bàn”.**

Ngài Xá Lợi Phất trả lời:

- **“Này chư Hiền giả, đó là con đường Bát chánh đạo: Chánh kiến - chánh tư duy - chánh ngữ - chánh nghiệp - chánh mạng - chánh tinh tấn - chánh niệm - chánh định. Đó là con đường đưa hành**

giả vào trung đạo làm cho tuệ nhân sinh - làm cho trí tuệ sinh và làm cho an trụ vào Niết bàn”.

Kinh Tăng Nhất A Hàm ‘số 18’.

Bát Chánh Đạo: Tám con đường giải thoát đạt đến niết bàn, là chân lý Tứ Diệu Đế. Bát Chánh Đạo là một trong ba mươi bảy phẩm Bồ đề:

1. **Chánh kiến:** Gìn giữ một quan niệm xác đáng về giáo lý.
2. **Chánh tư duy:** Suy nghĩa mục đích đúng đắn, suy xét ý nghĩa bốn chân lý không sai lầm.
3. **Chánh ngữ:** Không nói dối, không nói lời phù phiếm.
4. **Chánh nghiệp:** Không phạm các giới luật.
5. **Chánh mạng:** Có đời sống chân chánh, không giết hại sinh mạng - buôn bán vũ khí - thuốc phiện ‘chất say – nghiện’.
6. **Chánh tinh tấn:** Siêng năng phát triển nghiệp tốt - loại bỏ nghiệp xấu ác.
7. **Chánh niệm:** Tỉnh giác tu tập ba nghiệp.
8. **Chánh định:** Tập trung tâm ý đạt đến bốn tầng thiền xuất thế gian.

Thực tập Bát chánh đạo gắn liền **tam vô lậu học:**

- **Giới** bao gồm: Chánh ngữ - chánh nghiệp - chánh mạng.
- **Định** bao gồm: Chánh tinh tấn - chánh niệm - chánh định.
- **Tuệ** bao gồm: Chánh kiến - chánh tư duy.

Chánh kiến là điều kiện tiên quyết đi vào Thánh Đạo đạt đến Niết bàn.

“**Ngã**” - cái “**ta**” – cái ‘**tôi**’ được cấu thành từ Sắc ‘phần thân thể’ và Danh ‘phần tâm thức’ biến đổi không ngừng trong từng sát na ‘đơn vị nhỏ nhất của thời gian’. Danh gồm những tiến trình tâm, một tiến trình tâm vương ‘tâm chủ’ và các trạng thái tâm thuộc tâm vương, gọi là tâm sở. Danh gồm 4 phần: Thọ ‘cảm giác’, Tưởng ‘tư tưởng - hồi tưởng’,

Hành ‘các hoạt động tâm có tác ý’, Thức ‘đồng sanh và đồng diệt với Thọ Tướng Hành’. Hành có năm mươi tâm sở ‘trạng thái liên kết với Tâm Vương - hay Tâm Chủ, hay gọi tắt là Tâm - hoặc là Thức’.

Kinh Vô Ngã Tướng nhận định: **Sắc - Thọ - Tướng – Hành - Thức là vô thường, cái gì vô thường thì mang bản tính hoại diệt – vô ngã ‘không có cái tôi thực thể’.**

“**Ngã**” - cái “**ta**” – cái ‘**tôi**’ được hình thành ngay từ khi con người mới sinh ra. Cái tôi là một ý thức hệ cá nhân, ảnh hưởng từ xã hội, qua tiếp xúc – cọ xát với thế giới bên ngoài hình thành tính cách.

“**Này chư Tỳ kheo, từ xưa cho đến nay, ta chỉ nói lên hai vấn đề: Khổ và phương pháp diệt khổ**”.

Kinh Trung Bộ

Khổ là các hành vô thường, các pháp vô ngã ‘*pháp ấn thứ 1 và thứ 2*’, phương pháp diệt khổ chính là Niết bàn tịch tĩnh ‘*pháp ấn thứ 3*’.

Cuộc sống hiện nay vô cùng náo loạn, đời sống vật chất phù du – danh vọng ảo tưởng – ngã ái đoạn diệt đã chi phối lên từng mỗi sinh thể, con người đang tự đánh mất chính mình trong từng sát na.

Ngã ! tư tưởng tự do như con ngựa chững vượt vòng cương tỏa, tình nghĩa tông môn – huynh đệ chí hướng nữ đành quay lưng – chia năm xẻ bảy cốt nhục máu chảy ruột mềm đau nhói lương tri.

Ý thức dân tộc là niềm tự tôn của mỗi ai tha thiết cùng chung dòng máu Lạc Hồng – dòng họ Thích tử. Chối từ biên kiến – chối bỏ nhị nguyên – xua tan dị biệt vai chung vai nối vòng tay lớn – chung dây thân ái nhìn về một hướng – định hướng – cất cao tiếng gáy gọi đàn - sang trang lịch sử - chân hưng nhất thống Đạo pháp – tổ chức GDPT - Tổ quốc dân tộc !

Vô ngã:

“Thế nào là nhân vô ngã ? Là lìa ngã và ngã sở, ám giới nhập hợp, vô minh nghiệp ái sanh. Nhãn sắc v.v... nhiếp thọ chấp trước sanh thức, tất cả các căn tự tâm hiện. Thế giới chúng sanh là tướng tự vọng tưởng của tàng thức thành lập hiển bày. Như dòng sông, như chúng tử, như đèn, như gió, như mây, sát na lần lượt hoại. Thô động như khỉ vượn, ưa chỗ bất tịnh như ruồi lẩn, không nhàm chán như gió thổi lửa. Nhân tập khí hư nguy từ vô thủy như bánh xe đạp nước. Sanh tử lăn lộn trong các cõi, thọ các thứ thân sắc. Như huyền thuật - thần chú - máy động hình đi. Khéo biết tướng kia gọi là trí nhân vô ngã”.

“Thế nào là pháp vô ngã trí? Nghĩa là giác ám giới nhập tướng vọng tưởng tự tánh. Như ám giới nhập lìa ngã và ngã sở. Ám giới nhập chứa nhóm, nhân nghiệp ái ràng buộc, lần lượt duyên nhau sanh, không diêu động, các pháp cũng vậy. Lìa tướng vọng tưởng, sức vọng tưởng tự tướng cộng tướng chẳng thật. Đây là phàm phu sanh, chẳng phải Thánh Hiền. Vô tâm – ý - ý thức, năm pháp - ba tự tánh lìa. Đại Huệ - Đại Bồ tát phải khéo phân biệt tất cả pháp vô ngã”.

Kinh Lăng già Tâm ấn

Houston – texas 23082024

Phan Văn Huệ Tâm

